

Posudek diplomové práce Bc. Lenky Vaněčkové

Využití materiálů pro výuku češtiny jako cizího jazyka v terapii afázií

Základem diplomové práce Bc. Lenky Vaněčkové se stala otázka, zda a v jaké podobě by bylo možné při terapii afázie využít materiálů primárně určených k výuce češtiny jako cizího jazyka. Značná část diplomové práce se však zabývá i dvěma otázkami širšími – a) srovnává situaci dospělého nerodilého mluvčího učícího se češtinu a situaci dospělého pacienta s afázií (a také metody výuky, resp. terapie, včetně případných souvisejících dílčích otázek), b) uvažuje o vztahu lingvistiky a terapie narušené komunikační schopnosti či logopedie, a to s důrazem na možnou prospěšnost lingvistického pohledu v rámci péče o osoby trpící afázií.

Základním nástrojem pro průzkum, zda a jak by bylo možné využívat v terapii materiály určené primárně pro výuku češtiny jako cizího jazyka, se staly polostrukturované rozhovory s terapeuty, kteří s pacienty s afázií pracují. Tato část výzkumu je provedena odpovídajícím způsobem, výsledky jsou přehledně zpracovány a prezentovány. Rozhovory přinášejí řadu zajímavých zjištění, a to jak o užívaných materiálech a případném využití autorkou představených publikací, tak i podnětů obecnějších – o problémech, s nimiž se kliničtí logopedi potýkají, ale třeba i náznak představy respondentů o hierarchii různých oblastí jazyka z hlediska jejich důležitosti pro pacienty. Rozhovory také ukazují, že je pro terapeuty obtížné uchopit a popsat jazykové projevy pacientů, přičemž zvláště náročná je reflexe kategorie vidu. Oceňuji i jisté „smíření“, k němuž autorka na základě rozhovorů a hlubšího pochopení komplexnosti práce terapeutů v závěru práce dospěla, a její návrh na možné uspořádání spolupráce logopeda a lingvisty.

Autorka rozumně v počátcích práce omezila svůj zájem na vybraný jazykový jev (slovesa, především vid, popř. valence spojená s užíváním předložek a užívání předložek obecně) a sama se toto téma pokusila ilustrovat na materiálech, které jsou o projevech česky hovořících pacientů s afázií v současnosti dostupné. V průběhu rozhovorů se však ukázalo, že pro respondenty je daná problematika obtížně reflektovatelná (viz výše). V této oblasti tak diplomová práce nemohla v úplnosti dosáhnout zamýšleného cíle, přesto je však třeba ocenit autorčinu snahu kriticky zhodnotit příklady z dostupných studií (autorka přitom prokázala schopnost nahlížet interpretaci z publikací kriticky a navrhnout případně vlastní alternativní řešení) i její drobnou případovou studii projevu pacienta s afázií.

Pokud jde o obecnější rámec práce, zájem o ukotvení základní výzkumné otázky v širším kontextu je pochopitelný a vysledování jistých paralel např. mezi metodami výuky a terapie je podnětné. Autorka se ale zároveň při výkladu nechala někdy příliš „unést“ a zabíhá do rozmanitých podrobností, které poněkud zatemňují celkové směřování práce a znepřehledňují argumentaci. – Řada témat mohla být více orientována k hlavnímu tématu diplomové práce, zestručněna, popř. ponechána v podobě odkazů na další zdroje (srov. např. otázky diglosie, RVP pro ZŠ, výuka češtiny pro cizince v ČR, dosti detailní přehled metod výuky aj.). Textu by také mohla prospět úprava uspořádání některých témat (viz např. pojednání o terapii afazií na více místech, odbočky k vývojové dysfázii aj.). V práci mohlo být naopak obsaženo i stručné pojednání o hlavních problémech spojených s kategorií vidu v češtině. Celkově je však třeba autorčino nadšení pro téma ocenit.

V textu práce bohužel zůstaly překlipy, pravopisné nedostatky i nepříliš šťastné formulace („učení se cizího jazyka“ – s. 27; „... upozorňuje na nedostatek pozornosti českých afaziologů / klinických logopedů na vyšší jazykové roviny (především morfologicko-syntaktickou) vedle foneticko-fonologické“ – s. 12; „elidované výpovědi“ – s. 51 – patrně má jít o výpovědi s eliptickým členem?; Brocovi afatici; formulace typu „nyní se blíže podíváme...“ – s. 17; „... že osvojování češtiny probíhá od narození dítěte až po školní věk nabýváním jazyka přirozeně z interakce v česky mluvícím prostředí“ – s. 22, atd.). S ohledem na různé teoretické zázemí využitých zdrojů mohly být okomentovány ještě termíny verbální fráze, jmenná fráze, morfologický marker pádu, volný a vázaný gramatický morfém; z věcného hlediska pak např. informace o vztahu laterality a kritického období. Také některé citáty z odborné literatury jsou příliš dlouhé (např. s. 55, 56–57).

Diplomová práce splňuje požadavky kladené na tento typ prací, doporučuji ji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

Praha 31. 5. 2017

doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.
vedoucí diplomové práce